

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI DE PRIMĂ INSTANȚĂ (Camera a cincea extinsă)
30 martie 2000*

Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali
împotriva
Comisiei Comunităților Europene

„Concurența – Comisionari în vamă – Noțiunea de întreprindere și de asociație de întreprinderi – Decizie adoptată de asociații de întreprinderi – Stabilirea de tarife – Reglementare de stat – Aplicabilitatea articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CE (devenit articolul 81 CE)”

Cauza T-513/93

În cauza T-513/93,

Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali, stabilit la Roma (Italia), reprezentat de către domnii A. Pappalardo, avocat în Baroul din Trapani, A. Marzano, avocat în Baroul din Roma și A. Tizzano, avocat în baroul din Napoli, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul lui A. Lorang, 51, rue Albert 1er,

reclamant,

împotriva

Comisiei Comunităților Europene, reprezentată inițial de domnii M. Mensi și E. Traversa, ulterior de domnii G. Marengo și Traversa, membri ai serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului C. Gómez de la Cruz, membru al serviciului juridic, Centre Wagner, Kirchberg,

pârâtă,

susținută de

Associazione Italiana dei Corrieri Aerei Internazionali (AICAI), stabilită la Milano (Italia), reprezentată de către domnii L. Magrone Furlotti și C. Osti, avocați în Baroul din Roma, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul lui J. Loesch, 11, rue Goethe,

intervenientă,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei 93/438/CEE a Comisiei din 30 iunie 1993 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CEE (IV/33.407 - CNSD) (JO L 203, p. 27),

TRIBUNALUL DE PRIMĂ INSTANȚĂ AL COMUNITĂȚILOR EUROPENE (Camera a cincea extinsă),

compusă din domnii D. Cooke, președinte, R. García-Valdecasas, doamna P. Lindh, domnii J. Pirrung și M. Vilaras, judecători,

* Limba de procedură : italiana.

grefier: domnul J. Palacio González, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma procedurii orale din 17 iunie 1999,

pronunță prezenta

Hotărâre

Cadru juridic

1 În Italia, activitatea comisionarilor în vamă independenți este reglementată prin legea nr. 1612 din 22 decembrie 1960 privind recunoașterea juridică a profesiei de comisionar în vamă și instituirea registrelor și a fondului pentru asigurări sociale în beneficiul comisionarilor în vamă (GURI nr. 4, din 5 ianuarie 1961, denumită în continuare „Legea nr. 1612/1960”) și prin dispozițiile de executare, în special prin decretul ministrului Finanțelor din 10 martie 1964 privind normele de aplicare ale Legii nr. 1612/1960 (GURI, supplemento ordinario, nr. 102, din 26 aprilie 1964, denumit în continuare „Decretul din 10 martie 1964”).

2 Această activitate cuprinde, în special, îndeplinirea formalităților legate de operațiunile de vămuire (articolul 1 din Legea nr. 1612/1960). Exercițarea acesteia este subordonată deținerii unei autorizații și unei înregistrări în registrul național al comisionarilor în vamă. Acesta se compune din totalitatea registrelor regionale deținute de către Consigli compartimentali (consiliile regionale ale comisionarilor în vamă), înființate în fiecare regiune vamală (articolele 2 și 4-12 din Legea nr. 1612/1960).

3 Monitorizarea activității comisionarilor în vamă este exercitată de către consiliile regionale ale comisionarilor în vamă. Membrii acestuia sunt aleși prin buletin de vot secret de către comisionarii în vamă înscriși în registrele regionale, pentru un mandat de doi ani, care poate fi reînnoit; președinția este asumată de către inspectorul general, șeful regiunii vamale (articolul 10 din Legea nr. 1612/1960).

4 Consiliile regionale ale comisionarilor în vamă sunt controlate de către Consiglio Nazionale degli Spedizionieri Doganali (denumit în continuare „CNSD”), organism de drept public, format din nouă membri desemnați prin buletin de vot secret de către membrii consiliilor regionale pentru o durată de trei ani, care poate fi reînnoită [articolul 13 alineatul (2) din Legea nr. 1612/1960]. CNSD era prezidat, până în 1992, de către Directorul general al Vămirilor și impozitelor indirecte, care era membru de drept al acestuia.

5 În temeiul articolului 32 din Decretul-lege nr. 331, din 30 august 1992, președinții consiliilor regionale și Președintele CNSD sunt membri ai acestor organisme aleși de către omologii acestora.

6 Nu pot fi aleși în calitate de membri ai consiliilor regionale sau ai CNSD decât comisionarii în vamă care sunt înscriși în registrele respective (articolele 8 al doilea paragraf și 22 al doilea paragraf din Decretul din 10 martie 1964).

7 În temeiul articolului 11 din Legea nr. 1612/1960:

„Fiecare consiliu regional deliberează în privința valorii retribuițiilor datorate pentru prestațiile profesionale ale comisionarilor în vamă, valoare care se propune [CNSD] în vederea stabilirii tarifului.

Nu este permis să se solicite, pentru prestațiile comisionarilor în vamă, retribuiții care să fie, în niciun caz, inferioare sau superioare celor aprobate de [CNSD].

Eventualele litigii privind aplicarea tarifului prestațiilor profesionale trebuie să fie trimise pentru a fi soluționate la consiliul regional.”

8 Articolul 14 din Legea nr. 1612/1960 prevede:

„[CNSD]:

[...]

d) elaborează tariful prestațiilor profesionale ale comisionarilor în vamă pe baza propunerilor consiliilor regionale.”

9 În conformitate cu articolele 38-40 din Decretul din 10 martie 1964, comisionarii în vamă care nu respectă tarifele stabilite de către CNSD se expun unor sancțiuni disciplinare care merg de la mustrare până la suspendarea temporară din registru în caz de recidivă, chiar la radierea din registru în cazul unei suspendări pronunțate de către consiliul regional de două ori în cinci ani.

10 Cu ocazia ședinței din 21 martie 1988, CNSD a adoptat tariful prestațiilor profesionale ale comisionarilor în vamă (denumit în continuare „tariful în litigiu”) în următorii termeni:

„Articolul 1

Prezentul tarif prevede retribuiții minime și maxime care trebuie să fie aplicate, în toate cazurile, pentru executarea operațiunilor vamale și pentru prestațiile în materie monetară, comercială și fiscală, inclusiv contenciosul fiscal.

Stabilirea concretă a retribuițiilor, între valoarea minimă și cea maximă, va ține seama de caracteristicile, natura și de importanța sarcinii în cauză.

Articolul 2

Retribuițiile stabilite prin prezentul tarif trebuie, în toate cazurile, să fie imputate sau reluate astfel încât să se distingă de orice altă rubrică sau cheltuială efectuată pentru executarea mandatului respectiv.

[...]

Articolul 3

Retribuițiile stabilite prin prezentul tarif trebuie să fie considerate ca fiind calculate prin trimitere la fiecare operațiune vamală sau prestație profesională individuală.

Se înțelege prin operațiuni vamale cele care sunt capabile să acorde o destinație vamală mărfurilor străine sau naționale, indiferent de documentul de care au fost însoțite acestea.

[...]

Articolul 5

Făcându-se trimitere la ceea ce este indicat la articolul 1 menționat anterior, nicio derogare de la prezentul tarif nu este permisă în privința mandantului, și acest tarif anulează orice acord contrar, chiar dacă, din motive practice, intervin două sau mai multe persoane, iar acest lucru se face în conformitate cu articolele 1708 și 1709 din codul civil [italian].

[...]

Articolul 6

[CNSD] poate să prevadă derogări speciale și/sau temporare în ceea ce privește valorile minime prevăzute de prezentul tarif.

Articolul 7

[CNSD] asigură actualizarea prezentului tarif, în funcție de indicii [furnizați de] Istat [Institutul Central de Statistici] – sectorul industrial – începând cu data deciziei în cauză.”

11 În continuare, în articolele 8-12, tariful în litigiu determină baremul care trebuie aplicat în funcție de valoarea sau de greutatea mărfii care trebuie vămuită și, pentru fiecare nivel, prevede fie un preț fix, fie, în majoritatea cazurilor, un interval cu un preț minim și un preț maxim care trebuie plătit pentru a îndeplini formalitățile vamale de către comisionarul în vamă. Tariful în litigiu introduce o creștere substanțială a prețurilor minime stabilite prin tariful precedent care, în anumite cazuri, atinge mai mult de 400 %.

12 Tariful în litigiu a fost aprobat de către ministrul italian al Finanțelor printr-un decret din 6 iulie 1988 (GURI nr. 168, din 19 iulie 1988, p. 19), la care acesta a fost anexat, având ca titlu „Consiliul național al comisionarilor în vamă. Retribuțiile pentru executarea operațiunilor vamale și pentru prestațiile profesionale în materie monetară, comercială și fiscală, inclusiv contenciosul fiscal.”

13 În temeiul articolului 6 menționat anterior, CNSD a acordat un anumit număr de derogări tarifului în litigiu, în special, prin decizia din 12 iunie 1990, în favoarea Associazione Italiana dei Corrieri Aerei Internazionali (denumită în continuare „AICAI”), asociație de naționalitate italiană înființată de curieri internaționali și care are ca obiect reprezentarea și consilierea membrilor săi în ceea ce privește totalitatea problemelor legate de furnizarea de servicii internaționale de curierat.

Faptele aflate la originea litigiului

14 La 21 iulie 1989, AICAI a depus o plângere la Comisie, denunțând decizia CNSD din 21 martie 1988 de stabilire a tarifului în litigiu. Aceasta susținea că, în primul rând, acest tarif face să dispară, pentru valorile cele mai mici de mărfuri, natura progresivă a baremului care exista anterior și crește prețurile în proporții anormale, iar în al doilea rând, are ca efect impunerea unei facturări separate de orice operațiune vamală în scopul de a permite controlul aplicării efective a acestuia, ceea ce este incompatibil cu sistemul aplicat la scară mondială și, în al treilea rând, interzice orice derogare.

15 La 1 februarie și 28 martie 1990, Comisia a solicitat CNSD informații privind structura și funcționarea acestuia și a consiliilor regionale, în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr.

17 al Consiliului din 6 februarie 1962, primul regulament de punere în aplicare a articolelor 85 și 86 din tratat (JO 1962, 13, p. 204).

16 La 30 iunie 1993, Comisia a adoptat Decizia 93/438/CEE privind o procedură de aplicare a articolului 85 din Tratatul CEE (IV/33.407 - CNSD) (JO L 203, p. 27, denumită în continuare „Decizia”), care face obiectul prezentei acțiuni. În această decizie, s-a stabilit că „comisionarii în vamă sunt întreprinderi care exercită o activitate economică” (considerentul 40); că CNSD este „o asociație de întreprinderi”; că „deciziile CNSD [...] sunt decizii ale unei asociații de întreprinderi, al căror scop este de a reglementa activitatea economică a membrilor” (considerentul 41). În temeiul considerentului 45, restricțiile privind concurența care rezultă din tariful în litigiu sunt următoarele: „stabilirea unui tarif minim și maxim fix, la care nu se pot face derogări individual, pentru fiecare operațiune efectuată de comisionarii în vamă” și „impunerea unor modalități obligatorii pentru facturarea acestui tarif, precum facturarea individuală”. În conformitate cu considerentul 49, „tariful fixat de CNSD poate aduce atingere comerțului între statele membre, în măsura în care acest tarif fixează însuși prețul tuturor operațiunilor vamale referitoare la importurile în Italia și la exporturile din Italia”. În articolul 1 din decizia sa, Comisia concluzionează că „tariful pentru prestațiile profesionale ale comisionarilor în vamă adoptat de [CNSD] la ședința din 21 martie 1988 și intrat în vigoare la 20 iulie 1988 constituie o încălcare a articolului 85 alineatul (1) din tratat”. În articolul 2, Comisia invită CNSD să ia toate măsurile necesare pentru a pune de îndată capăt încălcării menționate anterior.

Procedura și pretențiile părților

17 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 16 septembrie 1993, reclamantul a introdus prezenta acțiune.

18 La 7 februarie 1994, AICAI a depus o cerere de intervenție în sprijinul pretențiilor pârâtei. Prin ordonanța din 17 octombrie 1994, președintele Camerei a patra a Tribunalului a admis intervenția AICAI.

19 La 28 noiembrie 1994, AICAI și-a prezentat memoriul în intervenție. 19 La 16 ianuarie 1995, reclamantul și-a prezentat observațiile în memoriul de intervenție al AICAI.

20 La 19 decembrie 1995, Tribunalul a invitat părțile să răspundă unor anumite întrebări. I-a fost înaintată această invitație de către AICAI și de către reclamant la 15 ianuarie 1996 și de către Comisie la 17 ianuarie 1996.

21 Prin cererea depusă la grefa Curții la 9 februarie 1996, Comisia a introdus, în temeiul articolului 169 din Tratatul CE (devenit articolul 226 CE), o acțiune care vizează să constate faptul că, prin adoptarea și menținerea în vigoare a unei legi care impune CNSD, prin atribuirea puterii de decizie corespunzătoare, adoptarea unei decizii a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din Tratatul CE (devenit articolul 81 CE), prin faptul că aceasta stabilește un tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 5 din Tratatul CE (devenit articolul 10 CE) și 85 din același tratat (cauza C-35/96).

22 La 8 martie 1996, reclamantul a solicitat suspendarea procedurii până la hotărârea Curții în cauza C-35/96. La 29 martie 1996, Comisia și-a dat acordul cu privire la această suspendare.

23 Prin ordonanța din 6 mai 1996 a Camerei a cincea extinse a Tribunalului, prezenta procedură a fost suspendată până la hotărârea Curții în cauza C-35/96.

24 La 18 iunie 1998, Curtea a pronunțat hotărârea Comisia/Italia (C-35/96, Rec., p. I-3851, denumită în continuare „Hotărârea din 18 iunie 1998”), în care aceasta a considerat că, „prin adoptarea și menținerea în vigoare a unei legi care impune [CNSD], prin atribuirea puterii de decizie corespunzătoare, adoptarea unei decizii a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din Tratatul CE, care constă în stabilirea unui tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă, Republica Italiană nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolelor 5 și 85 din același tratat”.

25 La 2 iulie 1998, în temeiul măsurilor de organizare a procedurii prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură, Tribunalul a invitat părțile să îi comunice poziția lor în ceea ce privește consecințele care trebuie trase din Hotărârea din 18 iunie 1998 pentru prezenta cauză.

26 I-a fost înaintată această invitație de către AICAI la 21 iulie și de către reclamant și Comisie la 22 iulie 1998.

27 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul a hotărât să deschidă procedura orală.

28 În ședința din 17 iunie 1999, au fost ascultate susținerile orale ale părților, precum și răspunsurile acestora la întrebările Tribunalului.

29 Reclamantul solicită Tribunalului:

- să declare nulitatea acestei decizii;
- să oblige Comisia la plata cheltuielilor de judecată.

30 Comisia solicită Tribunalului:

- să respingă acțiunea ca nefondată;
- să oblige reclamantul la plata cheltuielilor de judecată.

31 Intervenienta solicită Tribunalului:

- să respingă acțiunea ca nefondată;
- să oblige reclamantul la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la fond

32 Reclamantul invocă un singur motiv, întemeiat pe încălcarea de către Comisie a articolului 85 din tratat, prin faptul că, în decizia respectivă, aceasta a ignorat condițiile de aplicare a acestei dispoziții. Acest motiv poate fi împărțit în trei părți. Într-o primă parte, reclamantul susține, pe de o parte, că comisionarii în vamă nu sunt întreprinderi în sensul articolului 85 din tratat și, pe de altă parte, că ordinul profesional al comisionarilor în vamă, și anume CNSD, nu constituie o asociație de întreprinderi în sensul aceluiași articol. În a doua parte, acesta susține că deciziile CNSD au fost calificate în mod eronat drept decizii ale unor asociații de întreprinderi și că tariful în litigiu nu prezintă niciun element restrictiv al concurenței în sensul articolului 85 din tratat. În cele din urmă, în a treia parte, acesta afirmă că tariful în litigiu nu poate aduce atingere comerțului intracomunitar.

Prima parte: cu privire la calificarea comisionarilor în vamă ca întreprinderi și a CNSD ca asociație de întreprinderi în sensul articolului 85 din tratat

Argumentele părților

33 Reclamantul susține că membrii unei profesii liberale și, în special, comisionarii în vamă nu sunt întreprinderi în sensul articolului 85 din tratat deoarece, pe de o parte, întrucât activitatea acestora are un caracter intelectual, aceștia nu acționează prin intermediul unei structuri organizate de producție și, pe de altă parte, aceștia nu exercită o activitate economică pe riscul propriu. Exercitarea activității de comisionar în vamă, este, de altfel, supusă unei reglementări care impune condiții de acces la profesia în cauză.

34 Acesta concluzionează că întrucât comisionarii în vamă nu sunt întreprinderi, ordinele profesionale care îi regroupează nu sunt asociații de întreprinderi. De altfel, întrucât astfel de ordine profesionale sunt persoane juridice de drept public cu puteri normative în materie de organizare și de control, acestea nu puteau să fie calificate drept asociații de întreprinderi în sensul articolului 85 din tratat.

35 Comisia susține că, în conformitate cu jurisprudența, natura economică a activității exercitate este singurul criteriu care permite definirea unei întreprinderi.

Constatările Tribunalului

36 În conformitate cu o jurisprudență constantă, noțiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entități și de modul de finanțare al acesteia (Hotărârile Curții din 23 aprilie 1991, Höfner și Elser, C-41/90, Rec., p. I-1979, considerentul 21, din 16 noiembrie 1995, Fédération française des sociétés d'assurance și alții, C-244/94, Rec., p. I-4013, considerentul 14 și din 11 decembrie 1997, Job Centre, C-55/96, Rec., p. I-7119, considerentul 21) și constituie o activitate economică orice activitate care constă în oferirea de bunuri și servicii pe o piață dată (Hotărârea din 18 iunie 1998, considerentul 36).

37 Or, astfel cum a considerat Curtea în Hotărârea din 18 iunie 1998 (considerentul 37), activitatea comisionarilor în vamă prezintă un caracter economic. Într-adevăr, aceștia oferă, contra cost, servicii care constau în efectuarea formalităților vamale, care privesc, în special, importul, exportul și tranzitul mărfurilor, precum și alte servicii complementare, precum serviciile care intră sub incidența domeniilor monetar, comercial și fiscal. În plus, aceștia își asumă riscurile financiare aferente exercitării acestei activități (Hotărârea Curții din 16 decembrie 1975, Suiker Unie și alții/Comisia, 40/73 - 48/73, 50/73, 54/73 - 56/73, 111/73, 113/73 și 114/73, Rec., p. 1663, considerentul 541). În cazul unui dezechilibru între cheltuieli și venituri, comisionarul în vamă este solicitat să suporte el însuși aceste deficite.

38 De asemenea, Curtea a considerat în Hotărârea din 18 iunie 1998 (considerentul 38) că, „în aceste condiții, faptul că activitatea de comisionar în vamă este intelectuală, necesită o autorizație și poate fi continuată fără întrunirea unor elemente materiale, imateriale și umane nu este de natură să o excludă din domeniul de aplicare al articolelor 85 și 86 din Tratatul CE”.

39 Cu privire la calificarea reclamantului drept o asociație de întreprinderi în sensul articolului 85 alineatul (1) din tratat, întrucât activitatea comisionarilor în vamă este o activitate economică și comisionarii în vamă sunt, prin urmare, considerați întreprinderi în

sensul articolului 85 menționat anterior, este necesar să se concluzioneze că CNSD este o asociație de întreprinderi în sensul acestui articol. În plus, Curtea a considerat, în hotărârea sa din 18 iunie 1998 (considerentul 40), că statutul de drept public al unui organism național precum CNSD nu se opune punerii în aplicare a articolului 85 din tratat. Acest articol se aplică, în conformitate cu proprii termeni, unor acorduri între întreprinderi și unor decizii ale unor asociații de întreprinderi. Prin urmare, cadrul juridic în care se încheie astfel de acorduri și în care sunt luate astfel de decizii, precum și calificarea juridică dată în acest cadru de diferitele ordini juridice interne nu au niciun efect asupra aplicabilității normelor comunitare privind concurența și, în special, asupra articolului 85 din tratat (Hotărârea Curții din 30 ianuarie 1985, BNIC, 123/83, Rec., p. 391, considerentul 17).

40 Rezultă că prima parte a motivului unic trebuie să fie respinsă.

A doua parte: cu privire la calificarea deciziilor CNSD ca decizii ale unor asociații de întreprinderi și cu privire la caracterul restrictiv al concurenței al tarifului în litigiu, în sensul articolului 85 din tratat

Argumentele părților

41 În primul rând, reclamantul susține faptul că CNSD are natura unui organism public cu puteri normative. Prin urmare, deciziile CNSD, precum cea de adoptare a tarifului în litigiu, constituie decizii de stat prin intermediul cărora acest organism îndeplinește funcții publice. În sprijinul acestei teze, reclamantul observă că deciziile CNSD au natura unor regulamente conform dreptului italian și că apartenența la CNSD este obligatorie. În cele din urmă, reclamantul afirmă că stabilirea tarifului în litigiu constituie un act de stat ca atare, independent de decretul ministerial privind aprobarea tarifului menționat anterior și că aceasta nu putea fi separată de celelalte funcții publice ale sale.

42 În al doilea rând, reclamantul amintește faptul că, în conformitate cu jurisprudența, normele comunitare privind concurența nu se aplică comportamentelor întreprinderilor, atunci când aceste comportamente pot fi imputate autorităților naționale sau sunt impuse de către acestea din urmă (Hotărârile Curții din 13 decembrie 1991, GB-Inno-BM, C-18/88, Rec., p. I-5941, considerentul 20, și din 19 mai 1993, Corbeau, C-320/91, Rec., p. I-2533, considerentul 10). Acesta adaugă faptul că, în temeiul Hotărârii Curții din 11 noiembrie 1997, Comisia și Franța/Ladbroke Racing (C-359/95 P și C-379/95 P, Rec., p. I-6265, considerentul 33), „în cazul în care un comportament anticoncurențial este impus întreprinderilor printr-o legislație națională sau în cazul în care acesta creează un cadru juridic care, el însuși elimină orice posibilitate de comportament concurențial din partea acestora, articolele 85 și 86 [din tratat] nu se aplică. Într-o astfel de situație, restrângerea concurenței nu își are cauza, astfel cum prevăd aceste dispoziții, în comportamente autonome ale întreprinderilor”.

43 În această privință, reclamantul susține faptul că, în speță, comportamentul anticoncurențial care i se reproșează i-a fost impus prin legislația sa națională. Curtea însăși a recunoscut în hotărârea sa din 18 iunie 1998, conform căreia o lege adoptată de statul italian „[impunea] CNSD, prin atribuirea unei puteri de decizie corespunzătoare, adoptarea unei decizii a unei asociații de întreprinderi contrară articolului 85 din tratat, care constă în stabilirea unui tarif obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă” fără a-i lăsa nici cea mai mică autonomie decizională. Reclamantul deduce faptul că, în această hotărâre, orice răspundere din partea sa a fost exclusă de către Curte care a reținut, pe bună dreptate, pe cea a statului italian.

44 Reclamantul susține faptul că însăși Comisia pare să îi împărtășească poziția în privința acestei importante întrebări în măsura în care aceasta a recunoscut, la ședință, că nu dispunea de nicio marjă de manevră în ceea ce privește aplicarea Legii nr. 1612/1960 și că respectivul comportament al său era impus de statul italian.

45 În cele din urmă, reclamantul explică faptul că, în orice caz, stabilirea unui tarif minim de către un ordin profesional nu poate fi considerată ca fiind o restrângere a concurenței în sensul articolului 85 din tratat. Prin urmare, cerința Comisiei de a-i scuti pe comisionarii în vamă de aplicarea unui astfel de tarif este incompatibilă cu obiectivele urmărite de reglementarea unei profesii liberale. Există o diferență între noțiunea de concurență între întreprinderi și noțiunea de concurență între membrii unei profesii liberale în măsura în care cea de-a doua era întemeiată pe calitățile intelectuale și profesionale ale celor care oferă serviciul în cauză. În cazul în care stabilirea unui tarif minim al comisionarilor în vamă trebuia să fie considerată ca fiind o restrângere a concurenței în sensul articolului 85 din tratat, această concluzie se aplică în toate cazurile în care ordinele profesionale stabilesc prețuri minime și maxime.

46 Comisia susține faptul că natura CNSD și a funcțiilor sale este lipsită de efect asupra aplicabilității articolului 85 din tratat. Aceasta susține că decizia de stabilire a tarifului în litigiu conține elementele esențiale ale unei înțelegeri între întreprinderi, întrucât aceasta se prezintă sub forma specifică a unei decizii a unei asociații de întreprinderi la care se adaugă în continuare un act al statului membru.

47 Comisia subliniază că însăși Curtea, în hotărârea din 18 iunie 1998 (considerentul 51), afirmând că „CNSD a încălcat articolul 85 alineatul (1) din tratat”, a soluționat problema aplicării a acestei dispoziții comportamentului reclamantului. Această afirmație este, potrivit Comisiei, incompatibilă cu lipsa de aplicabilitate a articolului 85 din tratat și, prin urmare, împiedică, în prezentul caz, aplicarea hotărârii pronunțate în cauza Comisia și Franța/Ladbroke Racing, citată anterior (considerentul 33).

48 Comisia estimează că, în prezenta cauză, înțelegerea constituie un comportament autonom al întreprinderilor în cauză. Amintind că aprobarea prin decret nu este obligatorie, aceasta susține că stabilirea tarifului în litigiu nu este un act al autorității publice, ci o decizie luată de către CNSD în cadrul puterii sale autonome, astfel cum o confirmă faptul că derogarea acordată AICAI nu a făcut obiectul niciunui act public de control.

49 Cu ocazia ședinței, Comisia a subliniat faptul că, chiar dacă CNSD era obligat de legislația națională să adopte tariful în litigiu, este la fel de adevărat faptul că articolul 85 din tratat este aplicabil și că acest tarif constituie o încălcare a respectivei dispoziții. În această privință, Comisia invocă faptul că susținerea ideii că existența legii naționale împiedică aplicabilitatea articolului 85 echivalează cu inversarea raportului dintre ordinea juridică comunitară și internă și cu afirmarea supremației dreptului național asupra dreptului comunitar. Încălcarile de către întreprinderi ale articolului 85 din tratat, chiar în prezența unei obligații legislative, decurg din supremația dreptului comunitar asupra dreptului național. O altă întrebare este aceea de a ști dacă existența legii naționale poate atenua răspunderea CNSD.

50 În cele din urmă, Comisia afirmă că efectele în mod evident restrictive ale concurenței, ale tarifului în litigiu, rezultă din stabilirea în acest tarif, pe de o parte, a unui prag de preț minim și, pe de altă parte, a modalităților de facturare obligatorii. În privința acestora, Comisia precizează că obligația impusă prin articolul 3 din tariful în litigiu, conform căreia sumele care se varsă comisionarilor în vamă trebuie să fie calculate pentru fiecare operațiune vamală și fiecare prestație profesională individuală, este contrară articolului 85 din tratat, prin faptul că aceasta interzice aplicarea unui tarif forfetar.

51 AICAI susține faptul că răspunderea pe care hotărârea din 18 iunie 1998 a imputat-o Republicii Italiene nu exclude răspunderea solidară a reclamantului. În această privință, aceasta susține faptul că, în conformitate cu jurisprudența, intervenția unui act al autorității publice, destinat să confere un efect obligatoriu unui acord în ceea ce privește ansamblul operatorilor economici în cauză, nu poate avea ca efect sustragerea acestuia de la punerea în aplicare a articolului 85 alineatul (1) din tratat (Hotărârea BNIC, citată anterior, considerentul 23).

52 AICAI adaugă faptul că, după adoptarea Deciziei, CNSD a continuat să aplice tariful în litigiu. Într-adevăr, prin nota din 15 septembrie 1997 adresată tuturor consiliilor regionale ale comisionarilor în vamă, CNSD a confirmat că tariful în cauză era pe deplin în vigoare. Estimând că premisele care conduseseră la Decizie se schimbaseră, CNSD a solicitat Comisiei o derogare de la punerea în aplicare a articolului 85 din tratat. Întrucât nu a primit niciun răspuns, CNSD a ajuns la concluzia că tariful în litigiu rămânea aplicabil. Prin urmare, AICAI a depus o nouă plângere în fața Comisiei la 1 august 1997.

Constatările Tribunalului

53 Argumentele invocate de reclamant privind prezumtivul caracter public al CNSD și al deciziilor sale nu pot fi reținute. Într-adevăr, astfel cum a fost indicat deja, cu ocazia examinării primei părți (a se vedea considerentul 39 de mai sus), Curtea a decis, în Hotărârea sa din 18 iunie 1998 (considerentul 40), că statutul de organism de drept public al unui organism național precum CNSD nu se opune aplicării articolului 85 alineatul (1) din tratat.

54 Este necesar, în privința acestei întrebări, să se adauge că, astfel cum a constatat Curtea în Hotărârea sa din 18 iunie 1998 (considerentele 41-43), membrii CNSD sunt reprezentanți ai comisionarilor în vamă profesioniști pe care nimic din reglementarea națională în cauză nu îi obligă să acționeze în interesul exclusiv al profesiei. Pe de o parte, membrii CNSD nu pot fi decât comisionari în vamă înscriși în registre (articolul 13 din Legea nr. 1612/1960, articolul 8 al doilea paragraf și articolul 22 al doilea paragraf din decretul din 10 martie 1964). În această privință, este necesar să se sublinieze că, după modificarea introdusă prin Decretul-lege nr. 331 din 30 august 1992, Directorul General al Vămirilor nu mai participă la CNSD în calitate de președinte. În plus, ministrul italian de Finanțe, care este responsabil cu supravegherea organizației profesionale în cauză, nu poate interveni în desemnarea membrilor consiliilor regionale și ai CNSD. Pe de altă parte, CNSD este responsabil cu stabilirea tarifului prestațiilor profesionale ale comisionarilor în vamă pe baza propunerilor consiliilor regionale [articolul 14 litera (d) din Legea nr. 1612/1960], și nicio normă din legislația națională în cauză nu obligă și nici nu încurajează membrii CNSD sau pe cei din consiliile regionale să țină seama de criteriile de interes public.

55 Rezultă de aici că membrii CNSD nu trebuie calificați drept experți independenți (a se vedea, în acest sens, Hotărârile Curții din 17 noiembrie 1993, Reiff, C-185/91, Rec., p. I-5801, considerentele 17 și 19, din 9 iunie 1994, Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, C-153/93, Rec., p. I-2517, considerentele 16 și 18 și din 17 octombrie 1995, DIP și alții, C-140/94 - C-142/94, Rec., p. I-3257, considerentele 18 și 19) și că aceștia nu sunt obligați prin lege să stabilească tarifele luând în considerare, pe lângă interesele întreprinderilor sau ale asociațiilor de întreprinderi din sectorul care le-a desemnat, interesul general și interesele întreprinderilor din celelalte sectoare sau ale utilizatorilor serviciilor în cauză (Hotărârile Reiff, citată anterior, considerentele 18 și 24, Delta Schiffahrts- und Speditionsgesellschaft, citată anterior, considerentul 17, DIP și alții, citată anterior, considerentul 18 și Hotărârea din 18 iunie 1998, considerentul 44).

56 Prin urmare, deciziile CNSD nu constituie decizii de stat prin intermediul cărora acest organism îndeplinește funcții publice și, prin urmare, argumentul reclamantului întemeiat pe nepunerea în aplicare a articolului 85 din tratat pe motivul caracterului public al CNSD și al deciziilor acestuia este nefondat.

57 Cu toate acestea, rămâne întrebarea dacă, astfel cum susține reclamantul, articolul 85 alineatul (1) din tratat a fost, în orice caz, aplicat în mod eronat în decizie, prin faptul că, în absența unui comportament autonom din partea CNSD și a membrilor săi, adoptarea tarifului în litigiu nu constituie o decizie a asociației de întreprinderi în sensul articolului menționat anterior. Această întrebare nu face obiectul unei analize specifice a Curții în hotărârea sa din 18 iunie 1998.

58 Rezultă din jurisprudență că articolele 85 din tratat și 86 din tratat (devenit articolul 82 CE) nu vizează comportamentele anticoncurențiale care au fost adoptate de întreprinderi din proprie inițiativă (Hotărârile Curții din 20 martie 1985, Italia/Comisia, 41/83, Rec., p. 873, considerentele 18 - 20, din 19 martie 1991, Franța/Comisia, C-202/88, Rec., p. I-1223, considerentul 55, GB-Inno-BM, citată anterior, considerentul 20 și Comisia și Franța /Ladbroke Racing, citată anterior, considerentul 33). În cazul în care un comportament anticoncurențial este impus întreprinderilor printr-o legislație națională sau în cazul în care aceasta creează un cadru juridic care el însuși elimină orice posibilitate de comportament concurențial în ceea ce le privește, articolele 85 și 86 nu se aplică. Într-o astfel de situație, restrângerea concurenței nu își are cauza, astfel cum prevăd aceste dispoziții, în comportamentele autonome ale întreprinderilor (Hotărârea Comisia și Franța/Ladbroke Racing, citată anterior, considerentul 33 și Hotărârea Tribunalului din 7 octombrie 1999, Irish Sugar/Comisia, T-228/97, Rec., p. II-2969, considerentul 130).

59 În schimb, articolele 85 și 86 din tratat se pot aplica, în cazul în care se dovedește că legislația națională permite posibilitatea unei concurențe care poate fi împiedicată, restrânsă sau denaturată prin comportamente autonome ale întreprinderilor (Hotărârile Curții din 29 octombrie 1980, Van Landewyck și alții/Comisia, 209/78-215/78 și 218/78, Rec., p. 3125, considerentul 126 și Comisia și Franța/Ladbroke Racing, citată anterior, considerentul 34, și Hotărârea Irish Sugar/Comisia, citată anterior, considerentul 130).

60 În plus, este necesar să se amintească faptul că posibilitatea de a exclude un comportament anticoncurențial determinat din domeniul de aplicare a articolului 85 alineatul (1) din tratat, datorită faptului că aceasta a fost impusă întreprinderilor în cauză de legislația națională existentă sau că aceasta a eliminat orice posibilitate de comportament concurențial în ceea ce le privește, a fost aplicată în mod restrictiv de către instanțele comunitare (Hotărârile Van Landewyck și alții/Comisia, citată anterior, considerentele 130 și 133, Italia/Comisia, citată anterior, considerentul 19, Hotărârea Curții din 10 decembrie 1985, Stichting Sigarettenindustrie și alții/Comisia, 240/82-242/82, 261/82, 262/82, 268/82 și 269/82, Rec., p. 3831, considerentele 27-29 și Hotărârea Tribunalului din 18 septembrie 1996, Asia Motor France și alții/Comisia, T-387/94, Rec., p. II-961, considerentele 60 și 65).

61 Prin urmare, este necesar să se determine dacă efectele restrictive ale concurenței reproșate de către Comisie și constatate de către Curte își află originea doar în legea națională sau, cel puțin într-o anumită privință, în comportamentul reclamantului. Prin urmare, este necesar să se examineze dacă respectivul cadru juridic care se aplică în speță elimină orice posibilitate de comportament concurențial din partea CNSD.

62 Este un lucru cert faptul că articolul 14 din Legea nr. 1612/1960 impunea CNSD adoptarea unui tarif, astfel cum a fost recunoscut de către Curte în hotărârea sa din 18 iunie 1998 (considerentul 60). Cu toate acestea, nici legea și nici dispozițiile de aplicare nu prevăd niveluri sau plafoane de prețuri determinate, pe care CNSD trebuie în mod necesar să le ia în considerare în momentul stabilirii tarifului. Legislația națională nu definește nici criteriile pe baza cărora CNSD trebuie să elaboreze tariful.

63 În această privință, este necesar să se constate că, atunci când reclamantul a adoptat tariful în litigiu, acesta a introdus o creștere substanțială a prețurilor minime în raport cu prețul în vigoare, care, în anumite cazuri, atinge 400 %. Rezultă că CNSD beneficiază de o largă putere de decizie în ceea ce privește determinarea prețurilor minime. În plus, consecința acestei creșteri a fost, astfel cum recunoaște reclamantul însuși în cererea sa (p. 22), că, de la intrarea în vigoare a tarifului în litigiu, comisionarii în vamă au început să pună în aplicare prețurile minime în timp ce, până în 1988, aceștia își facturaseră prestațiile la prețuri maxime. Rezultă că CNSD își fixase tariful precedent astfel încât să permită existența posibilității unei anumite concurențe care putea fi împiedicată, restrânsă sau denaturată prin comportamente autonome ale comisionarilor în vamă. Prin urmare, în cazul în care, cu tariful precedent, exista un anumit grad de concurență, prin creșterea în acest fel a prețurilor minime, CNSD a restrâns în continuare concurența existentă într-un mod contrar articolului 85 din tratat.

64 De asemenea, este un lucru cert că nici legea și nici dispozițiile de aplicare nu caută să impună comisionarilor în vamă modalități speciale de facturare a serviciilor lor clienților lor și nici nu solicită CNSD impunerea unei astfel de obligații în ceea ce îi privește. În special, aceasta nu prevede facturarea obligatorie a fiecărei prestații profesionale sau operațiuni vamale individuale în mod separat.

65 Or, CNSD a decis să fixeze modalitățile de facturare obligatorii pentru a păstra efectul util al tarifului în litigiu. Mai precis, articolul 3 din tariful menționat anterior prevede că sumele care urmează a fi plătite comisionarilor în vamă trebuie să fie calculate pentru fiecare operațiune vamală sau prestație profesională individuală, interzicând astfel punerea în aplicare a unui tarif forfetar. O astfel de obligație limitează libertatea comisionarilor în vamă în ceea ce privește organizarea internă a acestora, îi împiedică să reducă respectivele costuri de facturare și exclude eventuala punere în aplicare a reducerilor tarifare clienților acestora. Această dispoziție constituie, prin urmare, o restrângere a concurenței în sensul articolului 85 din tratat.

66 În cele din urmă, chiar dacă legislația națională nu prevede în mod expres posibilitatea de a stabili derogări de la tarif, este necesar să se releve faptul că, în momentul adoptării tarifului în litigiu, CNSD și-a conferit posibilitatea de a acorda derogări de la prețurile minime prevăzute de acesta (articolul 6) și să creeze, prin urmare, o concurență a prețurilor în sectoarele în cauză. Această posibilitate a fost pusă în practică de mai multe ori.

67 Într-adevăr, prin decizia din 16 decembrie 1988, în primul rând, CNSD a acordat comisionarilor în vamă posibilitatea de a aduna zilnic, în vederea aplicării tarifului, pentru fiecare import și secție vamală, toate avizele de import cu drepturi vamale „ad valorem”, în funcție de secțiunea corespunzătoare, cu un spor de 15 000 lire italiene (ITL) pentru fiecare aviz suplimentar. În al doilea rând, CNSD a acordat întreprinderilor și grupurilor industriale care realizează, în cursul anului, cel puțin 8 000 operațiuni de vămire referitoare la anumite mărfuri, o reducere a retribuțiilor minime corespunzătoare. În al treilea rând, acesta a acordat o reducere de 50 % la anumite majorări prevăzute pentru prestațiile făcute anumitor nave. În cele din urmă, CNSD a eliminat prețurile minime prevăzute pentru operațiunile vamale privind publicațiile cotidiene.

68 În continuare, prin decizia din 18 aprilie 1989, CNSD a decis, pe de o parte, să acorde comisionarilor în vamă posibilitatea de a aplica o reducere de 15 % la toate retribuițiile, atunci când aceștia acționează în numele unui mandant sau al unui intermediar. CNSD a prevăzut, pe de o parte, că această reducere se ridică la 30 %, în cazul în care comisionarii extind anumite servicii agenților maritimi [raccomandatori marittimi] sau corespondenților acestora.

69 Prin urmare, prin decizia din 11 iulie 1989, CNSD a exclus din domeniul de aplicare al tarifului în litigiu, fără limitare în timp, anumite categorii de prestații vamale, și anume asistența pentru navele militare, ambarcațiunile cu aripi imerse și pentru navele de pescuit cu motor; plicurile, corespondența, obiectele personale și mobilierul, biletele de bancă care au un curs legal, timbrele poștale și hârtiile timbrate; presa cotidiană și periodică; eșantioanele de mărfuri a căror valoare în vamă nu depășește 350 000 ITL, excluzând cheltuielile de transport și cheltuielile auxiliare.

70 În cele din urmă, prin decizia din 12 iunie 1990, CNSD a acordat o derogare specifică de la tariful în litigiu și de la modalitățile de facturare către AICAI, permițându-i acesteia să excludă din domeniul de aplicare al tarifului menționat anterior mărfurile transportate prin curieri, de o valoare care ajunge până la 350 000 ITL, excluzând cheltuielile de transport și cheltuielile accesorii și să acorde o reducere a prețurilor minime care poate ajunge până la 70 % pentru operațiunile privind mărfurile de o valoare de până la 2 500 000 ITL. De altfel, AICAI era scutită de obligația de a factura în mod individual, atât pe expeditor, cât și pe destinatar, suma datorată pentru declarația vamală.

71 Trebuie să se concluzioneze că, prin anumite derogări, CNSD a abrogat însăși esența tarifului în litigiu, eliminând aceste prețuri minime și acordând reale exonerări sau liberalizări de prețuri, cu caracter general sau special, fără nicio limitare în timp. Aceste circumstanțe demonstau faptul că CNSD se bucura de o marjă de apreciere în executarea legislației naționale, astfel încât natura și sfera de aplicare a concurenței în acest sector de activitate depindea în practică de propriile sale decizii.

72 Rezultă din tot ceea ce precedă, pe de o parte, că, în cazul în care legislația italiană conținea limitări importante privind concurența și făcea dificilă practica, de către comisionarii în vamă, a unei veritabile concurențe în termeni de prețuri, aceasta nu împiedica, în sine, existența unei anumite concurențe, care poate fi împiedicată, restrânsă sau denaturată prin comportamente autonome ale comisionarilor în vamă și, pe de altă parte, că CNSD se bucura de o marjă de manevră pentru a îndeplini obligațiile pe care legislația menționată anterior i le impunea, în temeiul căreia acesta ar fi putut și ar fi trebuit să acționeze, astfel încât să nu restrângă concurența existentă. Prin urmare, Comisia a considerat, în mod întemeiat, în Decizie faptul că tariful în litigiu constituia o decizie a unei asociații de întreprinderi care conținea efecte restrictive ale concurenței, adoptată de CNSD din proprie inițiativă.

73 Această concluzie nu este contrazisă de faptul că, în Hotărârea din 18 iunie 1998 (considerentul 60), Curtea a considerat că Republica Italiană a impus CNSD adoptarea unei decizii a asociației de întreprinderi contrară articolului 85 din tratat. Este suficient, în această privință, să se constate că sfera de aplicare a acestei afirmații este în mod clar limitată de termenii „prin atribuirea unei puteri de decizie corespunzătoare”, care confirmă că CNSD deținea o putere de decizie autonomă pe care, astfel cum a fost stabilit mai sus, acesta ar fi trebuit să o folosească pentru a pune în aplicare legislația italiană, păstrând totuși gradul de concurență pe care punerea în aplicare a acesteia îi putea permite să existe.

74 În cele din urmă, aplicabilitatea articolului 85 alineatul (1) din tratat în privința comportamentului reclamantului nu este contestată prin poziția exprimată de Comisie la ședință, conform căreia acesta din urmă nu dispunea de nicio marjă de manevră în ceea ce privește Legea nr. 1612/1960 și comportamentul său era impus de stat. Este suficient să se constate că, în speță, este de competența Tribunalului să controleze legalitatea actului atacat și acest control trebuie să țină seama de motivarea acestui act în sensul articolului 190 din Tratatul CE (devenit articolul 253 CE). Or, conform deciziei (considerentul 42), tocmai luând în considerare faptul că CNSD hotărăște în mod autonom tariful, nivelul acestuia precum și modalitățile de aplicare, Comisia a considerat că acest comportament al reclamantului nu era o măsură de stat, ci o decizie a unei asociații de întreprinderi care poate intra în domeniul de aplicare a articolului 85 alineatul (1) din tratat. De altfel, în orice caz, întrebarea dacă CNSD dispunea sau nu de o marjă de manevră în aplicarea legislației italiene trebuie considerată, în speță, drept o problemă de fapt și este de competența Tribunalului să decidă asupra acesteia.

75 Rezultă că cea de-a doua parte a motivului unic trebuie să fie respinsă.

A treia parte: cu privire la întrebarea dacă se poate aduce atingere comerțului între statele membre

Argumentele părților

76 Reclamantul susține faptul că, întrucât nu este obligatoriu să se recurgă la comisionarii în vamă, afirmația conținută în decizie, conform căreia „tariful împiedică schimburile între piața italiană și celelalte piețe comunitare, prin faptul că acesta conduce la o scumpire și la o complicare a operațiunilor vamale”, este lipsită de orice fundament. În plus, acesta susține că, odată cu realizarea pieței interne, nu mai există operațiuni vamale în cadrul schimburilor dintre statele membre și, astfel cum rezultă din Regulamentul (CEE) nr. 3904/92 al Consiliului din 17 decembrie 1992 privind măsurile de adaptare ale profesiei de agenți vamali și comisionari în vamă la piața internă (JO L 394, p. 1), comisionarii în vamă nu mai efectuează nicio operațiune care să conducă la plata unei retribuții în aplicarea tarifului profesional. Prin urmare, nu se aduce nici un prejudiciu comerțului între statele membre.

77 Comisia susține că bariera în calea comerțului nu este eliminată prin caracterul neobligatoriu al recurgerii la comisionarii în vamă, întrucât faptul că un operator economic poate să se lipsească de serviciile acestora nu elimină caracterul restrictiv al comportamentului care este de natură să împiedice aceste schimburi.

Constatările Tribunalului

78 Nu pot fi reținute argumentele reclamantului conform cărora tariful în litigiu nu poate aduce atingere comerțului între statele membre.

79 În ceea ce privește perioada anterioară realizării pieței interne, mai precis înainte de 31 decembrie 1992, este suficient să se constate că tariful în litigiu stabilește prețul operațiunilor vamale privind importurile în Italia și exporturile din Italia, ceea ce aduce atingere în mod inevitabil comerțului între statele membre.

80 În ceea ce privește perioada începând cu 31 decembrie 1992, CNSD susține că nu mai există operațiuni vamale în cadrul schimburilor dintre statele membre.

81 În această privință, astfel cum Curtea a relevat în hotărârea sa din 18 iunie 1998 (considerentele 49 și 50), diverse tipuri de operațiuni de import și de export de mărfuri în

cadrul Comunității, precum și operațiuni efectuate între operatorii economici solicită îndeplinirea unor formalități vamale și pot, prin urmare, să facă necesară intervenția unui comisionar în vamă independent înscris în registru. Acest lucru este valabil și în cazul operațiunilor cunoscute sub denumirea de operațiuni de „tranzit intern” care se referă la transportul de mărfuri din Italia către un stat membru, și anume dintr-un punct într-altul de pe teritoriul vamal al Comunității, cu tranzit printr-o țară terță (de exemplu, Elveția). Acest tip de operațiuni prezintă o importanță specială pentru Italia, întrucât o mare parte din mărfurile expediate din regiunile din nord-est ale țării către Germania și Țările de Jos tranzitează Elveția.

82 În ceea ce privește argumentul reclamantului întemeiat pe absența caracterului obligatoriu al recurgerii la comisionarii în vamă profesioniști, este necesar să se releve faptul că proprietarul mărfii poate face el însuși declarația vamală sau poate să fie reprezentat fie printr-un comisionar în vamă independent, fie printr-un comisionar în vamă salariat. Cu toate acestea, pentru a îndeplini formalitățile legate de operațiunile vamale și de controlul vamal, în toate cazurile în care un operator economic care importă în Italia sau exportă din Italia decide să fie reprezentat de către un comisionar în vamă și nu dispune de un comisionar în vamă salariat sau, în cazul în care comisionarul în vamă salariat nu este abilitat să exercite în regiunea unde trebuie efectuată vămuirea, trebuie să se facă apel la prestațiile comisionarilor în vamă profesioniști, pentru care tariful în litigiu este obligatoriu. În orice caz, astfel cum rezultă din considerentul 12 din Decizie, piața care trebuie luată în considerare pentru a stabili existența unei încălcări a articolului 85 din tratat este cea a serviciilor furnizate de comisionarii în vamă profesioniști, iar, pe această piață, existența unui tarif obligatoriu constituie o restricție de natură să împiedice schimburile între statele membre.

83 În cele din urmă, este necesar să se amintească faptul că, în hotărârea sa din 18 iunie 1998 (considerentul 45), Curtea a constatat că deciziile prin care CNSD a stabilit un tarif uniform și obligatoriu pentru toți comisionarii în vamă pot aduce atingere schimburilor intracomunitare.

84 Având în vedere toate considerentele precedente, este necesar ca cea de-a treia parte a motivului unic să fie respinsă.

85 Rezultă că acțiunea trebuie să fie respinsă în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

86 În temeiul articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, în cazul în care s-a solicitat acest lucru de partea care a câștigat. Întrucât reclamantul a căzut în pretenții, iar Comisia a solicitat obligarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată, este necesar ca reclamantul să fie obligat la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât intervenienta a solicitat obligarea reclamantului la plata cheltuielilor de judecată legate de intervenția sa, este necesar, în circumstanțele cauzei, ca reclamantul să fie, de asemenea, obligat la plata cheltuielilor efectuate de către aceasta.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Cameră a cincea extinsă)

hotărăște:

1) Respinge acțiunea.

2) Reclamantul își suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și pe cele efectuate de Comisie și de intervenienta Associazione Italiana dei Corrieri Aerei Internazionali.

Cooke

García-Valdecasas

Lindh

Pirrung

Vilaras

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 30 martie 2000.

Grefier

H. Jung

Președinte

J. D. Cooke